

ENERJİ YÖNETİŞİMİ BİLGİ ÖZETİ: TÜRKİYE

Son Güncelleme: 15 Nisan 2016

TEMEL KONULAR:

- Hidro ve termal enerji santrallerinin inşası ve madeni kaynakların çıkarılmasında yolsuzluk riski vardır.
- Enerji ihaleleri, genel kamu ihalesi prosedürleri dışında yürütülmektedir.
- Enerji alanındaki kamu iktisadi teşebbüslerinin özel sektörle işbirliğine dair bir reform çabası yoktur.
- İltimas ve keyfi karar alımları, enerji sektöründe bulunan kamu iktisadi teşebbüslerince sıkça uygulanmaktadır.
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) yönetim kurulunun siyasallaşmasını kısıtlamaya yönelik bir adım atılmamıştır.
- Doğal gaz toptan satış tedarikçisi BOTAS, doğal gazın ithalatı, dağıtım ve depolanmasındaki tekeli sürdürmektedir.
- Doğal Gaz Piyasası Kanunu, BOTAS ile rekabet etmeye çalışan özel şirketlere önemli kısıtlamalar getirmektedir.
- Kamu ihaleleri ve büyük projelerin yönetimi şeffaf değildir.

KAYNAK: Bölgesel Enerji Yönetişimi ve Devlet Zaptı Değerlendirme Raporu, SELDI, 2016.

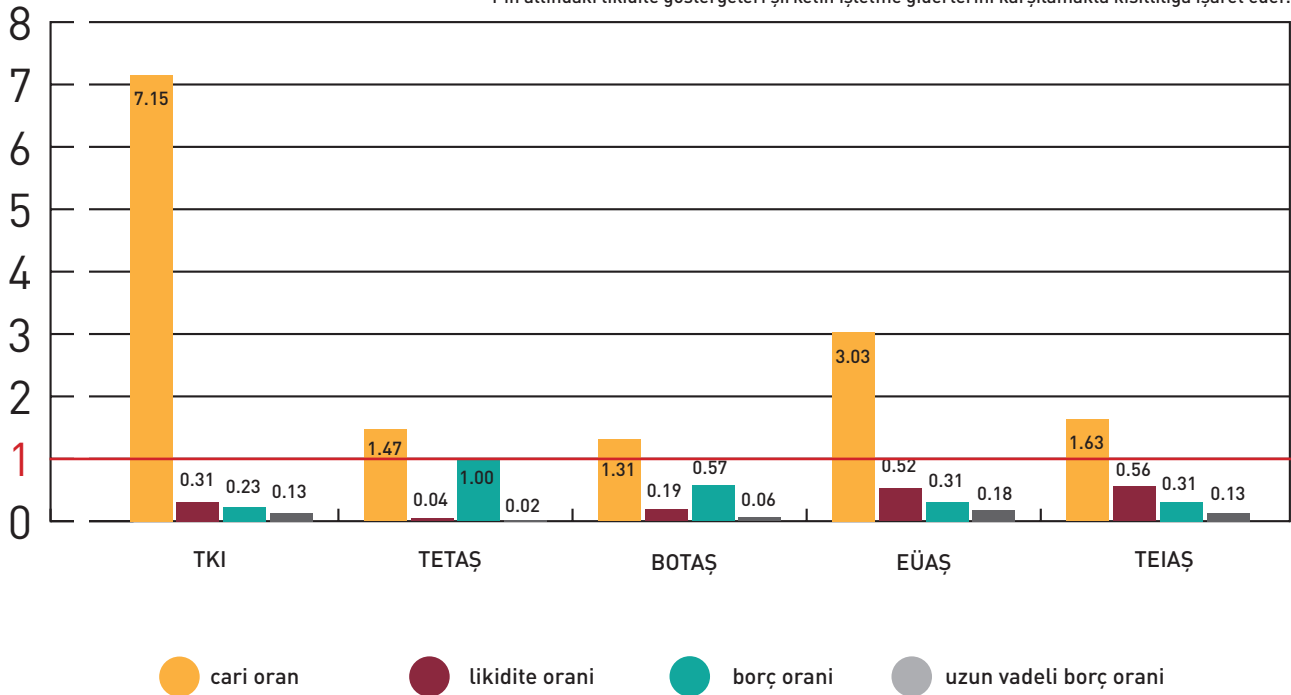
TABLO: Enerji Sektörü Serbestleşmesinin Durumu (Uygunluk, Piyasa Açılımı, Fiyat Düzenlemesi ve Ayrıştırma)

Fiyat Düzenlemesi	Toptan satış fiyatları düzenlenmemekte; arz ve talep dengesinde serbestçe belirlenmektedir. Düzenleyici kurum, toptan satış tedarikçisi (TETAŞ) tarafından alınan ve özel dağıtım sistemi operatörlerinin vermekle yükümlü oldukları gümrük vergisini belirler. Vergi, elektrik kayıplarını, kamu aydınlatmalarını ve son enerji tedarik mercilerine yapılan satışları finanse etmek için kullanılır. Perakende satış aşamasında, tedarikçi değişimi için uygun alıcılara düzenlenmemiş fiyatlarla teminde bulunulur. Alıcılar haklarını kullanmamayı tercih edebilirler; bu durumda onlara, son tedarik mercilerine uygulanan, düzenlenmiş fiyattan temin sağlanır. Seçilebilir nitelikte olmayan alıcılar için arz tarifeleri düzenleyici kurum tarafından onaylanır.
Uygunluk	Türkiye’de uygunluk kavramı tüketim seviyesine bağlıdır. Bu kavram, düzenleyici kurum tarafından belirlenmiş elektrik miktarından daha fazla enerji tüketen alıcıların bir tedarikçiyle serbestçe sözleşme yapma hakkı olarak tanımlanır. İletim veya dağıtım ağına bağlı olup her yıl 4 MWh tüketimde bulunan alıcılar uygun olarak kabul edilir.
Piyasa Açılımı	Piyasa açılımı % 85 dolaylarındadır.
Ayrıştırma	KİT iletim sistemi operatörü (TEİAŞ) kanunen TEK’ten (Türkiye Elektrik Kurumu) ayrıştırılmıştır. 4628 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle beraber dikey olarak bütünleştirilmiş hiçbir teşebbüs kalmamıştır.

KAYNAK: Avrupa Enerji Topluluğu’nun Enerji Mükteşebatinin Uygulanmasına Dair İlerleme Raporu, 2015.

ÇİZELGE: Finansal Oranlar 2014

Borç ve Uzun Vadeli Borç Oranı 1'in üstündeyse, finansal dengesizlik vardır. 1'in altındaki likidite göstergeleri şirketin işletme giderlerini karşılamakta kısıtlılığa işaret eder.

*The data about the companies' quick ratio is not reported.

KAYNAK: Yazarın Kamu İktisadi Teşebbüsleri Yıllık Finansal Raporlarına Dayanarak Yaptığı Hesaplamalar

TABLO 2: Enerji Müktesebatı Uygulanma Seviyesi

Birincil Kanunlar	İlerleme Sürüyor
Tamamlayıcı Yasal Faaliyetler	İlerleme Sürüyor
Organize Edilmiş Gün Öncesi Piyasası	İşler Durumda
Ulusal Dengeleme Piyasası	İşler Durumda
Fiyat Serbestleştirilmesi	İlerleme Yok
Dağıtım Sistemi Operatörü Ayrıştırması	İlerleme Sürüyor
İletim Sistemi Operatörü Ayrıştırması	İlerleme Sürüyor
Ulusal Düzenleyici Kurum Bağımsızlığı	Bağımsız

KAYNAK: Avrupa Enerji Topluluğu İlerleme Raporu, 2015.

POLİTİKA ÖNERİLERİ:

- Enerji sektörü karar alma mekanizmaları şeffaflaşmalıdır.
- Kamu iktisadi teşebbüsleri ve enerji kuruluşlarının yönetimi şeffaflaşmalıdır.
- İmtiyaz ve teklif süreçlerine standart bir yaklaşım getirilmelidir.
- Doğal gaz vadeli işlem piyasasının kurulum fiyatı riskini önleyecek ve rekabeti arttıracaktır.
- Yenilenebilir enerji alanındaki politikalar tutarlı hale getirilirse lisans başvurusu yapan şirketler üzerindeki baskı ortadan kalkacaktır.

KAYNAK: Bölgesel Enerji Yönetimi ve Yolsuzluk Değerlendirme Raporu, SELDİ, 2016.

KAMU İHALESİ:

Yan hizmetler sektöründe kamu ihaleleri ve imtiyazların uygulanmasına dair bir mevzuat yoktur. Kamu-özel sektör işbirliği için, teklif süreçlerini bir standarda kavuşturmak, risk paylaşımı, proje değerlendirme ve çatışma çözümü sağlamak üzere, Kamu-Özel Sektör İşbirliği isimli merkezi bir birim oluşturulmasına yönelik hazırlanmış ancak henüz uygulamaya geçmemiş bir taslak kanun bulunmaktadır. Dolayısıyla, enerji imtiyazlarının düzenlenmesi önemli bir yasa- ma eksikliği olarak kalmıştır. Bu durum, kamu iktisadi teşebbüsleri yönetimlerinin özel çıkarları için siyasi ranta baş- vurma riskine işaret etmektedir. İmtiyazlar ve teklifler için standartlaştırılmış bir yaklaşım eksikliği, potansiyel teklif sahiplerinin planlanmış ihaleleri etrafıca anlamasını ve buna göre hazırlanmasını engellemektedir. Söz konusu ihmal, rekabeti aksatmanın yanı sıra, hükümete yakın özel teşebbüslerin içerden bilgi edinmek suretiyle diğer kurumlardan daha başarılı olmalarına mahal vermektedir. Bu hukuki ve kurumsal boşluk çok yüksek bir siyasi iltimas, kayırmacılık ve yolsuzluk riski yaratmaktadır.

KAYNAK: Bölgesel Enerji Yönetişimi ve Devlet Zaptı Değerlendirme Raporu, SELDI, 2016.

Bu yayın, Avrupa Birliği ve Merkezi Avrupa İnisiyatifi (CEI) tarafından eş-fonlanmıştır.
Burada ifade edilen görüşler bahsi geçen kurumların görüşlerini yansıtmaz.

